

prof. dr hab. Dariusz Dyczewski

Dziedzina: sztuki muzyczne

Dyscyplina artystyczna: dyrygentura

e-mail: dariusz.dyczewski@akademiasztuki.eu

RECENZJA

Dokonana na podstawie Ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, Poz.595 z 2003 roku) oraz rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 26.09.2016 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. 2016 Poz.1586 z dnia 30.09.2016 r.) a także na podstawie Uchwały Rady Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Muzyki Kościelnej Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu z dnia 21.03.2018.

Przedkładam recenzję pracy doktorskiej magister Adrianny Wtorkowskiej - Kubińskiej, sporządzoną w związku z przewodem doktorskim w dyscyplinie artystycznej – Dyrygentura.

TEMAT PRACY

„Muzyczny język sacrum w wybranych kompozycjach na chór dziecięcy i żeński”

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Magister Adrianna Wtorkowska-Kubińska przedstawiła pracę doktorską w formie:

- Dzieła artystycznego zapisanego na płycie CD – koncert zarejestrowany 21.04.2018 o godz. 16.00 w kościele pw. Najwyższego Arcykapłana Jezusa Chrystusa w Murowanej Goślinie.
- Opis dzieła w formie pracy doktorskiej pod opieką promotora dr hab. Piotra Salabera.

Wykonawcami koncertu byli:

- Orkiestra Kameralna Filharmonii Pomorskiej w Bydgoszczy „Capella Bydgostiensis”
- Chór Dziewczęcy „Canzona”
- Żeński Chór „Canzona- Absolwent”
- Chór „Canzona Kameralna”

Soliści:

- Marzena Michałowska – sopran
- Waldemar Kośmiejca – skrzypce
- Weronika Jarzyńska – fortepian
- Słowo – ks. Karol Łybek

Całość została przygotowana i prowadzona od pulpitu przez doktorantkę mgr Adriannę Wtorkowską-Kubińską.

W ramach koncertu na żywo, podczas którego uczestniczyłem jako recenzent, Pani Adrianna Wtorkowska-Kubińska wraz z całym zespołem wykonawców, przy wypełnionym po brzegi kościele zaprezentowała

10 zróżnicowanych utworów, poczynając od chorału gregoriańskiego przez współczesne kompozycje „sacrum” znanych i cenionych twórców tego gatunku (Busto, Miskinis, Rutter, Salaber, Nystedt) w układzie na chór a’cappella, z towarzyszeniem fortepianu lub orkiestry kameralnej.

Koncert odbył się w ramach inauguracji XI Międzynarodowego Festiwalu Chóralnego im. ks. Edmunda Szymańskiego w Murowanej Goślinie, było to Misterium Zmartwychwstania „Ave Christe”.

Kolejność prezentowanych utworów:

- „**Salve festa dies**” – hymn rezurekcyjny (w wykonaniu chóru kameralnego i chóru żeńskiego „Canzona” z towarzyszeniem dzwonów). Podczas koncertu wykonano tylko refren hymnu - było to zamierzenie celowe, dyrygentka chciała podkreślić część inwokacji – „witaj dniu uroczysty...” – wzmocniony dźwiękiem dzwonów, nawołujących lud do wspólnej modlitwy. Pierwsze wykonanie przez 3-osobową scholę stojącą na schodach po lewej stronie prezbiterium, drugie powtórzenie – tutti.

Czyste brzmienie całego aparatu oraz stopliwość dojrzałych głosów żeńskich z głosami dziecięcymi przyniosły zamierzony efekt w postaci precyzji i zgodności wykonawstwa chorału gregoriańskiego.

Po krótkim wstępie instrumentalnym - zespoły zaprezentowały anonim z XIV w.

- „**Laudemus virginem**” – (wykonuje chór dziewczęcy „Canzona”, kameralny i żeński z towarzyszeniem orkiestry smyczkowej). Pieśń pochodzi z manuskryptu „Czerwona Księga z Montserra” – mowa o klasztorze w Katalonii.

Prosta melodia przedstawiona w kanonie trzygłosowym z zachowaniem precyzji w tekście.

Dołączone instrumenty – I skrzypce, które wykonały dwukrotnie temat, następnie II skrzypce dołączyły w imitacji, a przy trzecim powtórzeniu altówki i wiolonczele dopełniły całości brzmienia. Całość wykonywana z chórem ustawionym w trzech punktach kościoła przyniosła znakomity efekt brzmieniowy – kreowania przestrzeni.

- „**A candle for peace**” Teresy Jennings (wykonawcy chór dziewczęcy „Canzona” z towarzyszeniem orkiestry smyczkowej, fortepianu i werbla).

Krótki wstęp instrumentalny i mocny akcent werblisty wprowadził słuchaczy w kolejną prezentację. Prosta, liryczna, 16-sto taktowa linia melodyczna rozpoczyna i zamyka ten sam czterotaktowy motyw. Ekspozycja tematu w unisonie poprzedzona jest wstępem instrumentalnym. Ciepło brzmiące altówki uzupełniają się w całej harmonii ze skrzypcami i wiolonczelami. Po ośmiu taktach pojawia się rytmiczne ostinato werbla, towarzyszącego przez cały przebieg utworu. Zdecydowany i pewny ruch dyrygentki z dużym spokojem prowadził melodię w głosach chóralnych, a tekst całości „...zapalę światło świecy, światło pokoju...” – to przekaz i przesłanie orędzia pokoju wyśpiewanego przez dzieci.

- **„For the beauty of the Earth”** – J. Rutter (wykonanie chór dziewczęcy „Canzona” z towarzyszeniem fortepianu) w wersji 2-głosowej.

I zwrotka opracowana na chór unissono, w kolejnej chór dzieli się na dwa głosy, w trzeciej zwrotce modulacja do G- dur z tematem dialogu sopranów i altów. Zmiany tonacji wzbogaciły jakość wyrazową tej prezentacji. Czyste, jasne dziecięce głosy z przesłaniem tekstu „Panie do Ciebie wnosimy ten radosny hymn pochwalny” i malujący całość dźwięków fortepian – spokojem dopełnił precyzję wykonania.

- **„ A choral flourish”** – Linda Spevacek (wyk. chór dziewczęcy “Canzona” z towarzyszeniem fortepianu).

Czyli „chóralny bukiet – wychwalajcie, klaszczcie w ręce, wyśpiewujcie, grajcie na strunach, alleluja...”, radość śpiewania, integracja słowno-muzyczna, efekt akustyczny rytmicznego klaskania, który pojawia się w różnych fragmentach – to atuty tej prezentacji. Drobnym mankamentem była intonacja w długich dźwiękach chóru.

Ekspresja chóru i dyrygenta z perfekcyjną grą pianisty ukazała radość wspólnego muzykowania.

- **„Salve Regina”** – Javier Busto (wyk. chór kameralny i żeński „Canzona”)

Utwór na 4-ro głosowy chór żeński do tekstu Antyfony ku czci Najświętszej Maryi Panny.

Związki słowno-muzyczne w tej kompozycji J. Busto buduje w oparciu o retorykę, kolorystykę, metroritmikę, harmonikę i ogólny wyraz muzyczny. Siła tego wyrazu i ilustracyjność treści dotyczy kontrastów na wielu płaszczyznach muzycznych. Akord spinający kompozycję na wstępie „Salve

Regina” i w zakończeniu „O dulcis virgo”, ukazuje okazałe i efektowne brzmienie w akustyce kościoła- czyste i nasycone emocjami w głosach fale dźwięków otaczające zewsząd słuchaczy – BRAWO.

- „**Tu es**” (**Tyś jest**) – Vytautas Miskinis (wyk. chór kameralny i żeński „Canzona”)

Utwór zaprezentowany podczas koncertu z ogromną czystością i precyzją ze strony dyrygenta.

Linia melodyczna podkreśla efekt zapytania: - Tyś jest? -, przejrzysta faktura wykazuje podział dwuwarstwowy – budujący dialog, który wyzwala jakość kolorystyczną.

- „**Ave Maria**” – Piotr Salaber (wyk. sopran solo, skrzypce solo, chór kameralny i żeński „Canzona” z towarzyszeniem orkiestry smyczkowej i dzwonów)

Fragment ten pochodzi z oratorium „Non omnis moriar – we mnie jest miejsce spotkania” – na chór, solistów i orkiestrę symfoniczną. Fragment, który został zaprezentowany na koncercie, na prośbę Pani Adrianny Wtorkowskiej-Kubińskiej, został przez kompozytora zaadaptowany na kwintet smyczkowy, chór żeński i sopran solo.

Ekspresja głosu solowego Pani Marzeny Michałowskiej, to wielka kreacja wokalna, która koresponduje ze skrzypcowym solo. Wszystko to dopełnia klarowny w swoim brzmieniu, w czystych i dźwięcznych akordach, chór żeński na słowach „Amen”.

Mistyka kościoła, zachwyt pięknym dźwiękiem i wielki spokój w geście dyrygenta, który z pełną świadomością poprowadził ten utwór, to pozytywne elementy tego wykonania.

- „**Victimae paschali laudies**” – sekwencja wielkanocna, (wyk. chór kameralny i żeński „Canzona”).

Jednogłosowa monodia chorałowa, która miała na celu wyciszenie, modlitewny nastrój i skupienie. Poprawna linia melodyczna i rozłożone akcenty wyrazowe – to atuty tej prezentacji, wprowadzające słuchacza po krótkim wstępie orkiestrowym, także sekwencją „victimae paschali laudes”, ale w opracowaniu współczesnego kompozytora norweskiego Knuta Nysteta w utwór:

- „Ave Christe” z 1991r, (w wykonaniu chóru dziewczęcego, kameralnego i żeńskiego „Canzona” z towarzyszeniem orkiestry smyczkowej, organów, instrumentów dętych i perkusyjnych).

Kompozycja stanowi zwartą formę, jednakże zróżnicowanie agogiczne, dynamiczne, fakturalne a także partie wokalne wyraźnie dzielą utwór na osiem części. Początek to jeden dźwięk kontrabasu i przejmujący tam-tam, wybrzmiewa i pojawia się ostinato wiolonczel, narastające po kolei w partii altówek, skrzypiec, krótkich akordów organowych – znajduje rozwiązanie w partii wokalne chóru żeńskiego, we fragmentach sekwencji „victimae paschalis laudes”. Po tym wstępie K. Nysted przenosi słuchaczy w świat przestrzeni dźwięków i tekstów w trzech językach (łacina, niemiecki i angielski).

Bardzo bogata faktura utworu, precyzyjna dykcja młodych wykonawców – czysta intonacja to walory tego wykonania, nad którymi pracowała dyrygentka. Jej pewność w geście ręki, a jednocześnie muzykalność duszy przyniosła efekt wspaniałej interpretacji dzieła K. Nystedta.

Niezwykle interesującym elementem w trakcie trwania koncertu był recytowany w czterech odsłonach przez ks. Karola Łybka, wiersz ks. Jana Twardowskiego z przemyślanymi tekstami, które potęgowały emocje sacrum w wykonywanych utworach chóralnych.

Koncert – Misterium Zmartwychwstania „Ave Christe” – przygotowany i poprowadzony przez mgr Adriannę Wtorkowską- Kubińską ukazał nam zapał i energię wszystkich wykonawców, zaangażowanie oraz pełny profesjonalizm. Od strony muzycznej, zasługuje na uznanie, przez co doktorantka śmiało może starać się o awans zawodowy i naukowy.

PRACA DOKTORSKA – OPIS I OCENA

Praca doktorska „**Muzyczny język sacrum w wybranych kompozycjach na chór dziecięcy i żeński**”, obejmuje 165 stron, składa się z 4 rozdziałów poprzedzonych wprowadzeniem, zwieńczonych zakończeniem, bibliografią, streszczeniem w języku polskim i angielskim i aneksami. Do pracy został dołączony afisz i program koncertu, a także płyta w formacie PDF z opisem dzieła artystycznego i płyta CD z nagraniem w/w dzieła. W tomie II dołączona została partytura z utworami stanowiącymi dzieło artystyczne.

Praca spełnia wymagania pod względem formalnym, jej struktura, podział treści, kolejność rozdziałów i kompletność jest zgodna z wymogami rozprawy doktorskiej. Tytuły rozdziałów odpowiadają treści i tworzą spójną wewnętrzną całość.

Rozdział I – autorka przybliżyła nam pojęcie sacrum w muzyce, w świetle dokumentów kościoła oraz na podstawie wybranych opracowań naukowych.

Rozdział II – to opis elementów techniki wokalne w pracy z chórem dziecięcym i żeńskim. Autorka opiera się na własnych, wieloletnich doświadczeniach pracy z chórami. Porusza problem doboru repertuaru, kompetencji dyrygenta, jednolitości brzmienia chóru, pracy nad emisją głosu, w oparciu o fachową literaturę w zakresie rozśpiewania chóru, tutaj doktorantka przytacza takie nazwiska jak: J. Bok, L. Laprus, J. Gałęska-Tritt. Stara się na podstawie swojego doświadczenia przedstawić preferowane zasady rozśpiewania.

W **Rozdziale III** znalazły się opisy autorskich metod pracy, które Pani mgr Adrianna Wtorkowska-Kubińska zastosowała w procesie przygotowania dzieła artystycznego. Bardzo ważną funkcję pełni dyrygent, który przygotowuje dzieło pod kątem interpretacji, ale także kreuje wyobraźnię dźwiękową wszystkich wykonawców, zarówno wokalistów, jak i instrumentalistów.

W **Rozdziale IV** – doktoranta analizuje repertuar 10-ciu utworów, które stanowią dzieła artystyczne w kontekście przekazu sakralnego. Otrzymujemy pakiet informacji o autorach kompozycji, genezie powstania utworów, ich formie i budowie.

Praca doktorska mgr Adrianny Wtorkowskiej-Kubińskiej przedstawia autorskie metody, które zostały zastosowane w procesie przygotowania dzieła artystycznego, analizuje repertuary, omawia elementy techniki wokalne, a także przybliża nam sacrum w muzyce, w świetle dokumentów kościelnych. Czy postawione pytania we wstępie pracy doktorantki przyniosły wyczerpujące odpowiedzi? – chyba nie... , ale pochwalam autorkę, że podjęła się tego trudnego tematu i na bazie dotychczasowej literatury i własnych doświadczeń dyrygenta- nauczyciela, potrafiła zgłębić temat sacrum we współczesnej literaturze chóralnej.

KONKLUZJA

Praca doktorska w postaci dzieła artystycznego i jego opisu, przygotowana i przedstawiona przez magister Adriannę Wtorkowską-Kubińską stanowi oryginalne rozwiązanie problemu artystycznego oraz wykazuje odpowiednią wiedzę teoretyczną w dyscyplinie artystycznej – Dyrygentura. Spełnia wymagania Art. 13 Ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2013 r.

Stawiam wniosek o dopuszczenie pracy doktorskiej do publicznej obrony i wnioskuję o nadanie stopnia Doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej – Dyrygentura.

prof. dr hab. Dariusz Dyczewski